

J.nr. 001-13640

Miljø- og fødevareministerens besvarelse af spørgsmål nr. T stillet af Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg

Spørgsmål T

Vil ministeren redegøre for omfanget af forurening af landbrugsjorden med zink og kobber fra svineproduktionen og oplyse, hvad regeringen agter at gøre for at forhindre fortsat ophobning af unaturlige store mængder og koncentrationer af metaller - forestiller ministeren f.eks. en sidestilling med kravene til spildevandsslam som et minimumskrav?

Svar

Jeg er glad for at komme i dag for at drøfte problemstillingen om kobber og zink i landbrugsjorden som følge af udbringningen af husdyrgødning fra svineproduktionen. Dette emne blev belyst i rapporten fra Aarhus Universitet fra oktober 2015.

Lad mig først gøre rede for, hvad rapporten viser – og hvad den ikke viser – for at have et godt

udgangspunkt som grundlag for at se på, hvad vi skal gøre.

I det projekt, der ligger til grund for rapportens konklusioner, blev der udtaget jordprøver en lang række steder og på forskellige typer husdyrbrug. En række af prøverne er udtaget på steder, hvor der også tidligere foreligger analyser af kobber og zinkindholdet i jorden.

Det er derfor muligt både at få et overblik over det generelle niveau i dag og udviklingen over tid.

Der er fundet overskridelser af de såkaldte nul-effektverdier i 45 % af de foretagne målinger for zink.

En nul-effekt værdi er en tærskelværdi for, hvornår man med sikkerhed kan sige, at der ikke er effekter for miljø eller sundhed. Dette er noget andet end en værdi for, hvornår der med sikkerhed er effekter, og der er heller ikke tale om en grænseværdi, hvor der er krav om intervention eller restriktioner for arealets anvendelse.

På EU-niveau er der i 2010 udviklet et nyt fagligt grundlag for en ny og lavere nuleffektværdi, men der er ikke fastsat egentlige grænseværdier eller tålegrænser. Der er faglig konsensus om værdien for zink, mens det ikke er tilfældet for værdien for kobber.

Det forholdsvis høje niveau for overskridelser for zink i nogle jorde skyldes i høj grad den nye

nul-effektværdi, som jo er lavere end den værdi, der er anvendt ved tidligere undersøgelser.

For kobber er der kun fundet én måling over nul-effektniveauet.

Det konstaterede zinkniveau er som gennemsnit ca. 31-41 % højere end i 1998 afhængig af datagrundlag, medens der var et lille fald i årene fra 1986 til 1998.

Der tror jeg det er rigtig vigtigt at sige, at en overskridelse af nuleffektniveauet ikke er det samme som at sige, at der sker en skade eller at organismer i jorden eller vandmiljøet påvirkes bl.a. fordi der indgår sikkerhedsfaktorer ved fastsættelsen af nuleffektniveauet.

Det er derfor Miljøstyrelsens opfattelse, at selvom nuleffektniveauerne er overskredet mange steder, er der ikke tale om et miljømæssigt akut problem. Det er hertil vigtigt at nævne, at de nuværende niveauer af zink og kobber i jorden eller i vandmiljøet er ufarlige for mennesker.

Samtidig synes jeg, at det er helt afgørende, at den nuværende tilførsel af kobber og zink bliver reduceret, fordi det på længere sigt ikke er bæredygtigt med tilførsler af sådanne metaller i en mængde, som langt overstiger det, afgrøderne kan optage.

Men ét er at erkende denne problemstilling, noget helt andet er det at finde de rigtig gode løsninger på, hvordan vi får det ændret.

Jeg vil jeg gerne undgå at handle i blinde, hvor vi pålægger erhvervet nye omkostninger uden sikkerhed for, at vi også får en god effekt ud af det.

Derfor mener jeg f.eks. ikke, at det uden videre virker fornuftigt at stille krav til husdyrgødning svarende til spildevandsslam, som samrådsspørgsmålet lægger op til.

Husdyrgødningens indhold af zink og kobber kan forudsiges ret præcist ud fra foderets indhold, herunder også den zink der tildeles smågrise som veterinært lægemiddel. Det har vi generelt et godt overblik over, idet vi også stikprøvevis kontrollerer indholdet af zink og kobber i foderet. Det vil derfor være ude af proportion at indføre et helt nyt og stort analyse- og kontrolsystem. Spildevandsslam og andet affald varierer jo på en helt anden og meget mere uforudsigelig måde.

Det vigtigste her og nu er, at vi iværksætter de rigtige undersøgelser, så vi får et godt overblik over, hvad omfang og sammenhænge er. Så kan vi målrette en evt. indsats, så den også bliver så omkostningseffektiv.

Jeg er i den forbindelse glad for, at erhvervet har den samme opfattelse, og at selv har iværksat en række forsøg og initiativer med henblik på at reducere kobber- og zinkindholdet i foderet.

Jeg forstår at erhvervet også arbejder på at finde alternativer til kobber og zink. Der er ved

kontrolbesøg – især på svinebedrifter – fokus på, at der ikke anvendes mere zink og kobber end tilladt. Erhvervet er også fuldt opmærksom på denne problemstilling, og jeg forventer, at de gør hvad de kan for at begrænse brugen af de to stoffer mest muligt.

Jeg vil så gerne supplere erhvervets initiativer på en række områder.

Fødevarestyrelsen er allerede i samarbejde med Aarhus Universitet gået i gang med at vurdere mulighederne for at nedbringe kobber- og zinkindholdet i foderet til svin. Dette drøftes også i EU, som spørgeren henviste til, hvor Kommissionen fornyligt har fremlagt et forslag om justering af de gældende grænseværdier for zink som næringsstof i foder. Forslaget lægger op til mindre reduktioner af grænseværdierne for zink. Når det gælder kobber afventer vi en vurdering fra EFSA (den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet). Under alle omstændigheder er det afgørende, at dyrene for dækket deres fysiologiske behov for zink og kobber i de forskellige livsfaser, så vi ikke går på kompromis med dyrevelfærden, dyresundheden og heller ikke produktionseffektiviteten.

Aarhus Universitet iværksætter primo 2016, det vil sige lige om lidt, en vidensyntese om alternative muligheder for håndtering af fravænningsdiarré, hvor mulighederne for ansvarlig anvendelse af medicinsk zink og antibiotika afdækkes. Det er også noget af det vi har diskuteret tidligere her i udvalget; at se på

hvad man kan finde der af alternative muligheder i forbindelse med fravæning.

Vi skal også blive klogere på sammenhænge mellem fodring med især zink, ophobning af zink og udvaskning af zink, så vi bedre kan vurdere mulighederne for evt. at regulere anvendelse af gylle med et højt zinkindhold. Så har Miljøstyrelsen i samarbejde med Aarhus Universitet igangsat et projekt, hvor det er hensigten at gennemføre undersøgelser vedrørende næringsstofbalancerne for zink og evt. andre relevante metaller på konkrete svinebrug. Hvad anvendes i foderet, hvor meget udbringes på jorden, hvor meget optager forskellige afgrøder på forskellige jordtyper og så vidt muligt hvor meget der udvaskes til vandmiljøet. Formålet er at blive klogere på, hvordan vi bedst håndterer gyllen for at mindske problemerne med ophobning og udvaskning af zink og evt. andre metaller.

Så skal vi også blive klogere på i hvilket omfang zink fra husdyrproduktionen er et problem i vores vandmiljø eller om det hovedsagelig er andre kilder som er årsagen til fund af zink i vandmiljøet, om det kan være autoværn eller tagrender.

Rapporten fra Aarhus Universitet viser, at miljøkvalitetskriterierne i vandmiljøet er overskredet i to tredjedele af 21 undersøgte lokaliteter. Det er bare uvist, hvilke kilder som giver de her overskridelser. Derfor vil jeg også iværksætte en undersøgelse med kildeopsporing i vandmiljøet, hvor vi grundigt undersøger, hvor

meget anvendelsen af husdyrgødning bidrager til zinkpåvirkningen i vandmiljøet.

Som det fremgår af Landbrugspakken fra lige før jul, vil regeringen ændre harmonikravet for slagtesvin fra 1,4 DE/ha til 1,7 DE/ha. Jeg er opmærksom på, at dette også har konsekvenser i forhold til zink. I den forbindelse vil jeg gerne gøre opmærksom på, som det også står i Fødevare- og Landbrugspakken, at samtidigt med ændringen af harmonikravet vil der med den nye husdyrregulering blive fastlagt de nødvendige regler vedr. fosfor, for at modvirke en øget risiko for fosfortab til vandmiljøet. I den forbindelse vil det også være muligt at inddrage hensynet til zink.

Situationen er i dag, at undersøgelser fra 2015 viser, at vi ikke har et miljømæssigt akut problem, men at anvendelsen af kobber og zink i det nuværende omfang er problematisk på længere sigt. Der er derfor brug for initiativer, som giver os mere viden og gør os klogere på, hvilke indsatser, der vil være de rigtige at gøre, så vi får afværget en ophobning af zink og kobber i naturen.